

LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA

Valmistelijat: Erityissuunnittelija Daniel Silén, oppimisen ja hyvinvoinnin tuen palvelupäällikkö Anne Salmela

TAUSTA

Lasten ja nuorten peruspalvelujen palvelurakenne muuttuu, kun opetustoimen palvelut jäävät kuntiin ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueille 1.1.2023. Opiskeluhoitopalvelut ovat jatkossa hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laaditaan jatkossa sekä kuntakohtaisesti että alueellisesti. Kunnan ja hyvinvointialueen on laadittava lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmansa yhteistyössä.

Kunnan lasten hyvinvointisuunnitelma kattaa kuntaan jäävät toiminnot ja hyvinvointialueen alueellinen suunnitelma kattaa hyvinvointialueen palvelut. Hyvinvointialueen tulee yhteen sovittaa alueensa suunnitelmat toimivaksi kokonaisuudeksi yhdessä alueensa kuntien kanssa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmat hyväksytään sekä kunnan- että aluevaltuustossa ja ne tarkastetaan vähintään kerran valtuustokaudessa. Ne ovat osa kunnan ja hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelmaa, joten ne on otettava huomioon talousarviota ja -suunnitelmaa sekä kunta ja aluestrategiaa laadittaessa.

Lastensuojelulain 12§ mukaan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma laaditaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain 12 §:n mukaan Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattava: opiskeluhoollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet; arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta, käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ja avustajapalveluista sekä tuki- ja erityisopetuksesta; toimet, joilla vahvistetaan yhteisöllistä opiskeluhoolltoa ja opiskelijoiden varhaista tukea; tiedot suunnitelman toteuttamisesta, seurannasta sekä opiskeluhoollon laadunarvioinnista. Lue lisää opiskeluhoollosta hyvinvointisuunnitelmassa:[Luonnos - Hyvinvointisuunnitelma] Opiskeluhoolto - Sipoo - Sibbo & [Luonnos] Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022–2025 - Sipoo - Sibbo

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman avulla ohjataan, johdetaan ja kehitetään lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointityötä kunnassa. Suunnitelmassa nostetaan esille kehittämiskohteita ja tarvittavia toimenpiteitä. Suunnitelmassa kuvataan myös, miten toimenpiteiden toteutumista

seurataan.

Kunnanvaltuusto hyväksyy suunnitelman sekä seuraa ja arvioi sen toteutumista vähintään kerran valtuustokauden aikana. Suunnitelma laaditaan kunnan eri osastojen yhteistyönä. Henkilöstön lisäksi mukana suunnitelman teossa ovat lapset, nuoret ja perheet (kunnan asukkaat) sekä poliittiset luottamushenkilöt. Lasten ja nuorten osallistaminen suunnitelman tekoon on erityisen tärkeää. Sipoossa nykyisen valtuustokauden lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatimista varten nimettiin seuraava työryhmä:

Hanna Kaunisto & Katariina Ihalainen – Sosiaali- ja terveystyö/ Social- och hälsovårdstjänster

Anne Salmela – Opiskeluhoito ja oppimisen tuki/ Elevvård och stöd för lärande

Daniel Silén - Koulutuspalvelut/ Utbildningstjänster

Elina Sarin – Varhaiskasvatus/ Småbarnspedagogik

Elina Halla – Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut/ Kultur och fritidstjänster

Työprosessi

Sipoossa Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman teko käynnistyi, kun Kouluterveyskysely 2021 Sipoon tulokset oli analysoitu. Tulokset esiteltiin 27.10.2021 seminaarissa, johon osallistuivat kunnan lasten ja nuorten kanssa työskentelevä henkilöstö sekä lasten ja nuorten edustajat. Seminaarissa kuultiin arvio lasten ja nuorten hyvinvoinnin muutoksista sekä aloitettiin pohdinta, millä keinoilla hyvinvointia voi tukea ja parantaa.

Lapsia ja nuoria osallistettiin laajasti suunnitelman laatimisessa. Nuorisovaltuuston kanssa suunnitelmaa käsiteltiin 17.3.2022. Nuorisovaltuusto sai mahdollisuuden kommentoida suunnitelmaa, ehdottaa toimenpiteitä ja tuoda esiin omat näkemyksensä hyvinvoinnista. Tämän jälkeen suunnitelmasta pyydettiin palautteita koulujen oppilaskunnilta. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa tehtiin lasten kanssa hyvinvoinnin kokemuskartoitukset maaliskuussa 2022.

Sivistys- ja sosiaali- ja terveystyövaltuuston iltakoulussa 28.4.2022 suunnitelma esiteltiin luottamushenkilöille. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toimenpiteet ryhmiteltiin seuraavien otsikoiden alle:

Kunnan tarjoama maksuton ja mielekäs vapaa-ajan toiminta ja toiminnasta tiedottaminen

Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen

Kasvatuksellisen yhteistyön kehittäminen järjestöjen kanssa

Mielenterveystaitojen opettaminen ja ohjaaminen varhaiskasvatuksessa ja kouluissa

Aktiivinen puuttuminen kiusaamiseen, häirintään ja väkivaltaan varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa sekä nuorisopalveluissa

Työseminaarissa 16.8.2022 hyvinvointisuunnitelman toimenpiteitä konkretisoitiin toteutussuunnitelmiksi ja käytännön toimenpiteiksi koulujen rehtoreiden ja päiväkotien johtajien kanssa.

Hyvinvointisuunnitelma Sipoon kunnan strategian tukena

Sipoon kunnan uudessa strategiassa yhtenä tavoitteena on parantaa lasten ja nuorten hyvinvointia. Hyvinvointisuunnitelma luo konkreettisia tavoitteita Sipoon kunnan strategian tavoitteiden toteuttamisessa. Myös seuranta konkretisoituu, kun osastot ottavat yhteisesti käyttöön mittareita ja yhdessä käyvät ne läpi. Esimerkki mittareista on kouluterveyskysely, koulutuspalveluiden oma hyvinvointikysely kouluille ja TEA-viisari.

Hyvinvointisuunnitelman moniammatillinen suunnittelu ja toteuttaminen luo parempaa ymmärrystä toisten osastojen toiminnasta ja luo parempia edellytyksiä yhteistyölle. Hyvinvointisuunnitelmalle on laadittu verkkosivut, jotka julkaistaan suunnitelman hyväksymisen jälkeen. Verkkosivuilla kerrotaan enemmän hyvinvointisuunnitelmasta, esitetään tilastoja Sipoon lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilasta sekä päivitetään mitä konkreettisia toimenpiteitä on tehty.

TOIMENPITEET

Kunnan tarjoama maksuton ja mielekäs vapaa-ajan toiminta ja toiminnasta tiedottaminen

Harrastaminen ja vapaa-ajan tekemiset vaikuttavat hyvinvointiin. Harrastamisen kautta voidaan luoda parempaa hyvinvointia, kun sosiaaliset, psyykkiset ja fyysiset ominaisuudet kehittyvät harrastusten kautta.

Harrastusmahdollisuuksien suunnittelussa luodaan lapsille ja nuorille matala kynnys osallistua harrastukseen, esim. osallistamalla lapset ja nuoret harrastusmahdollisuuksien suunnitteluun ja järjestämällä harrastusmahdollisuuksia koulupäivien yhteyteen. Turvallisuus ja lasten ja nuorten yksilölliset tarpeet huomioidaan harrastustarjonnassa ja -tiloissa. Luodaan myös matala kynnys lapsille ilmoittaa, jos he kokevat harrastuksessa kiusaamista, häirintää tai syrjintää. Sivistysosasto tekee yhteistyötä muiden kunnan osastojen kanssa, tavoitteenaan järjestää hyviä ja turvallisia harrastusmahdollisuuksia ja muuta mielekästä tekemistä vapaa-ajalla lapsille ja nuorille Sipoossa.

Harrastusmahdollisuuksista tiedottaminen on yhtä tärkeää kuin tarjonnan luominen. Tavoitteena on parantaa harrastuksista tiedottamista lapsille, nuorille ja perheille sekä kehittää kunnan osastojen välistä sisäistä viestintää.

Konkreettiset tavoitteet ovat:

Suomen harrastamisen mallin kehittäminen; kehitetään harrastustoimintaa kaikille nuorille alle 29 v, m.m. Junnupassin 7-15 v ja/tai Movepassin 16-29 v käyttöönotto);

Liikuntapalveluiden lasten ja nuorten matalan kynnyksen harrastustoiminnan kehittäminen (alle 7 v) esim. Lasten liikuntamaa ja Unelmien liikuntapäivä;

vapaa-aika toiminnan kehittäminen varhaiskasvatusikäisille; vapaa-aika toiminnasta viestimisen kehittäminen -

tiedottaminen tapahtuu lasten ja nuorten käyttämissä kanavissa ja heidän ”kielellään”.

Lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen

Osallisuus lisää tutkitusti lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuuden tunnetta sekä tukee säännöllistä koulunkäyntiä. Osallisuus on käsitteenä monitasoinen ja voi viitata yhteisölliseen vaikuttamiseen, valtakunnalliseen vaikuttamiseen ja poliittiseen vaikuttamiseen. Yhteisössä osallisuus ilmenee jäsenten keskinäisenä arvostuksena ja luottamuksena sekä mahdollisuutena vaikuttaa yhteisössään. Kaikki osastot ja henkilökunta esim. kouluissa ja päiväkodeissa joka päivä kartuttavat lasten ja nuorten osallisuutta.

Osallisuuden luominen on siten myös tehokkaampaa, jos tiedämme mitä osallisuuskäytäntöjä on muilla osastoilla ja yksiköillä. Osallisuutta ei kuitenkaan luoda ainoastaan kouluissa, vaan harrastusten kautta ja vapaa-ajalla. Osastojen sekä muiden toimijoiden, jotka tukevat lasten ja nuorten kasvatusta, välinen yhteistyö ja hyvien osallisuuskäytäntöjen jakaminen vahvistaa osallisuutta lasten ja nuorten eri toimintaympäristöissä.

Kartoittamalla osallisuustoiminnan nykytilaa voidaan paremmin jakaa hyviä käytäntöjä ja kannustaa yksiköitä keskustelemaan keskenään. Tavoitteena on, että toimintaympäristöissä on lapsia, nuoria ja henkilökuntaa osallistavia rakenteita ja toimintatapoja; oppilaskunnan hallituksen toiminta on suunnitelmallista, tavoitteellista ja vaikuttavaa; toimintaympäristöissä on kannustavat käytänteet, jotka tukevat oma-aloitteisuutta ja oman työn jatkuvaa kehittämistä; henkilökunta on työstään innostunutta ja työhönsä sitoutunutta ja se näkyy lapsille ja nuorille; kotien kanssa tehtävä yhteistyö tukee lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä.

Konkreettinen toimenpide peruskouluille lukuvuodelle 2022–2023 on yhden uuden osallisuutta lisäävän toimenpiteen käyttöönotto jokaisessa koulussa.

Kasvatuksellisen yhteistyön kehittäminen järjestöjen kanssa

Järjestöjen toiminnasta tiedotetaan lapsille ja nuorille nykyistä enemmän (esim. järjestömessut). Koulut tekevät järjestöyhteistyötä kulttuuri- ja liikuntakalenterin kautta. Kasvatuksellisen yhteistyön kehittäminen järjestöjen kanssa edistää lasten ja nuorten hyvinvointia. Yhtenä toimenpiteenä on yhteistyön kehittäminen järjestöjen kanssa niin että järjestötoiminta voi tukea lasten ja nuorten tervettä ja tasapainoista kehitystä. Lisäksi järjestöjen ohjaajat tunnistavat oman roolinsa kasvattajina ja esikuvina.

Konkreettinen toimenpide: Ehkäisevän päihdetyön koulutus järjestötoimijoille, kehittää valmentajien osaamista ja ymmärrystä esikuvana toimimisesta

Mielenterveystaitojen opettaminen ja ohjaaminen varhaiskasvatuksessa ja kouluissa

Sipoon varhaiskasvatuksessa ja kouluissa opetetaan tunne-, kaveri- ja turvallisuustaitoja oppilaiden ikään sopivilla painotuksilla ja menetelmillä. Opettamiseen varataan yhdessä sovittu tuntimäärä ja opetuksen toteutumista seurataan lukuvuosittain. Käytettävissä oleva oppimateriaali sekä tiedot järjestöistä ja yhdistyksistä, joiden kanssa opetusta voi toteuttaa, ovat varhaiskasvatuksen ja koulujen tiedossa.

Taitoja opitaan parhaiten arkisissa tilanteissa. Siksi on tärkeää, että yksikön toimintakulttuuri sekä aikuisten ja lasten välinen vuorovaikutus ovat hyvinvointia ja taitojen oppimista tukevia. Taitojen opettaminen ei ole vain päiväkodin tai koulun tehtävä vaan niitä harjoitellaan hyvässä yhteistyössä kotien kanssa.

Aktiivinen puuttuminen kiusaamiseen, häirintään ja väkivaltaan varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa sekä nuorisopalveluissa

Turvallinen arki on tärkeä osa lasten ja nuorten hyvinvointia. Kouluilla on suunnitelmat oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Suunnitelmat päivitetään lukuvuosittain ja niistä tiedotetaan oppilaille ja huoltajille. Lukuvuosittain kerätään tilastotietoa puuttumista vaatineista tilanteista.

Varhaiskasvatukseen ja vapaa-ajan toimintaan luodaan toimintamallit kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään puuttumiseen.

Päiväkotien ja koulujen ryhmät/luokat saavat pitkäjänteisesti tukea ryhmäytymiseen ja ryhmän

yhteishenkeen.

Henkilöstöä koulutetaan säännöllisesti

Henkilöstö puuttuu johdonmukaisesti ja yhtenäisesti lasten ja nuorten häiritsevään käytökseen.

Kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen toimintamalleja kehitetään myös yhteistyössä muiden osastojen ja yksiköiden kanssa, jotta varmistetaan lapsille ja nuorille turvalliset toimintaympäristöt.

Osastojen välinen yhteistyö mahdollistaa kokonaisvaltaisen ennaltaehkäisevän työn ja yhteiset toimintamallit kiusaamis-, väkivalta- ja häirintätilanteisiin.